

Koronavirüs Finansal Tablolara Bulaştı

Koronavirüs'ün finansal tablolara etkisini, PwC Finansal Raporlama ve Muhasebe Danışmanlığı Direktörü Aslı Gedik derneğimiz bu özel yazı serisi için kaleme aldı.

“Büyük olayların gölgeleri önlerine düşer.” demiş Thomas Campbell “Lochiel's Warnig” adlı şiirinde. Ancak beklenmeyen, öngörülemeyen hatta tüm kabulleri alt üst eden yapıyla Koronavirüs genel risk tanımını altüst etmekle kalmadı, bizleri hiç tanımadığımız belirsizlik, endişe ve öngörülemezlik denizine sürükledi.

Aklıma kaptanlar geldi. Gemi ne kadar teknoloji ile donatılmış olsa da deniz bu, sağı solu belli olmaz. Belirsizlikte yol almak, gemilerini güvenle limana yanaştırmak için tahmin ve öngörülerini pusulaları olur.

İşletmenin sürekliliği

Belki şaşıracaksınız ama finansal tablolar da bu şekilde hazırlanır. “İşletmenin sürekliliği-going concern” esastır ve bilançonun kaptanları da raporlama döneminin sona erdiği tarihten itibaren en az on iki aylık dönemi kapsayacak şekilde gelecek hakkında elde edilebilen bütün bilgileri dikkate alarak işletmenin sürekliliğini devam ettirebilme gücünü değerlendirir. Sonra da ekibine seslenir: “Tam

yol ileri! Uluslararası/Türkiye Finansal Raporlama Standartları (UFRS/IFRS) Finansal Tablolar için hazırlıklar başlasın. Rotanızı kaybederseniz UMS/TMS 1, Finansal Tabloların Sunuluşu Standardına kulak verin.”

ASLI GEDİK

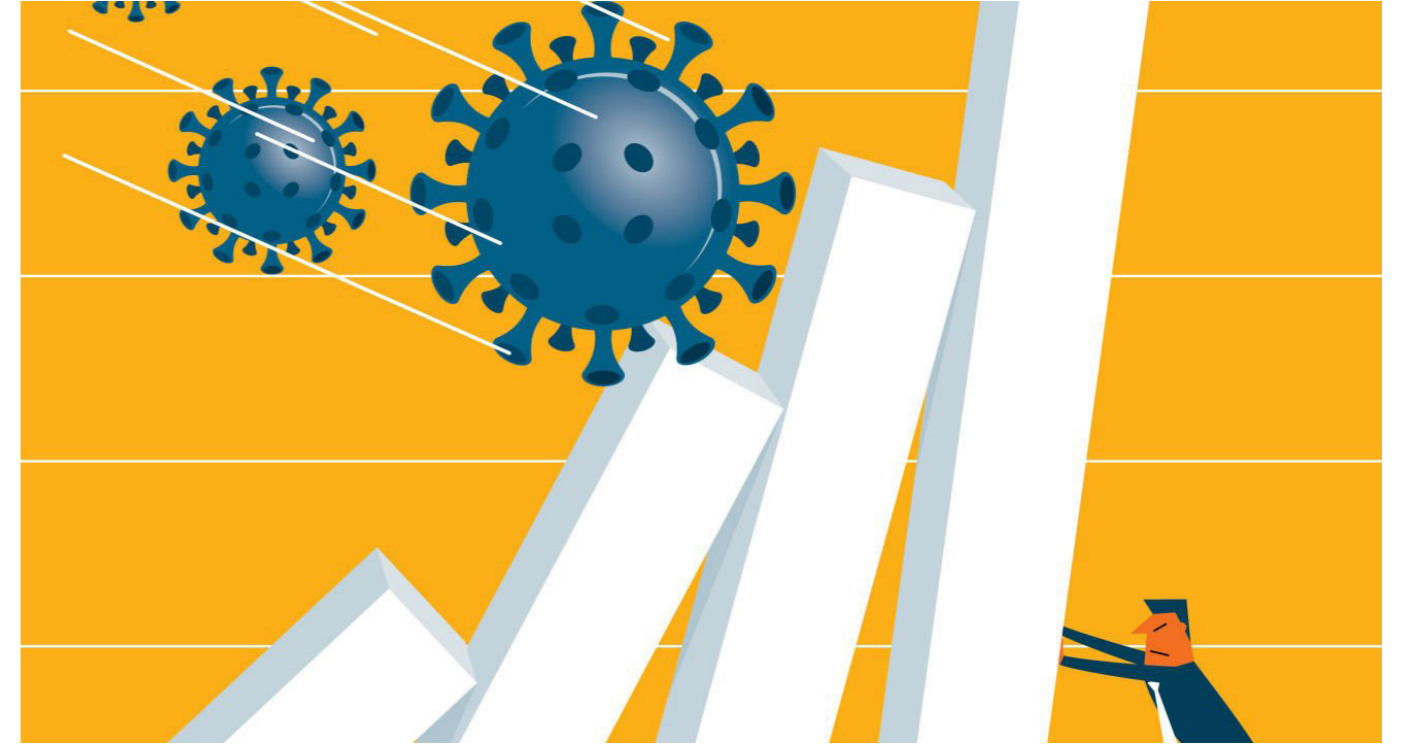
PwC Türkiye
Finansal Raporlama ve Muhasebe
Danışmanlığı Direktörü

Yönetimin işletmeyi tasfiye etme veya işletmenin ticari faaliyetine son verme niyeti bulunmadığı ya da bunları yapmak dışında gerçekçi bir alternatifi olduğu sürece işletme, finansal tablolarını işletmenin sürekliliği esasına göre hazırlar. Yönetimin, değerlendirme yaparken, işletmenin sürekli olarak faaliyetlerini devam ettirebilmesini ciddi şekilde şüpheli hale getirebilecek olay veya koşullarla ilgili önemli belirsizliklerin farkına varması durumunda, bu belirsizlikler dipnotlarda açıklanır. Eğer ki işletme finansal tablolarını süreklilik esasına göre hazırlamıyorsa, bu durum ile birlikte finansal tabloların hangi esasa göre hazırladığı ve neden işletmenin sürekliliği esasının geçerli olmadığı açıklanır.

Tepenizde masmavi gökyüzü, önünüzde çarşaf gibi deniz olduğunda işletmenin sürekliliğinden bahsetmek miçoya bile kolay gelir, ama ya bu belirsizlik ortamında...

CFO'lara kulak verelim

Hepimiz COVID-19'un etkilerinin sadece sağlığımızla sınırlı kalmayacağını farkındayız. Ekonomik daralma, tedarik

zincirindeki zorluklar, işletmelerin likidite ihtiyacındaki artış göz önüne alındığında önümüzdeki günler kolay geçmeyecek. Bakalım iş dünyasının ilk tepkileri neler? PwC (Denetim, Vergi ve Danışmanlık Hizmetleri Şirketi), 23 Mart haftasında, dünyanın çeşitli ülkelerden 150 tane CFO'ya (Chief financial officer - üst düzey finans yöneticisi) COVID -19'un işletmelere olası etkilerini sordu. Anket sonuçlarına göre:

CFO'ların %82'si COVID-19'un işletmeye önemli etkisinin olacağı düşünürken, bu oran Amerika'da %87. Şirketin hasılatı veya kar-zararına negatif etkisi olacağını düşünenlerin oranı %80 iken pozitif etkileneceklerini düşünenlerin oranı %4. %16'lık kesim ise mevcut durumun finansal tablolara etkisini tahmin etmenin zor olduğu görüşünde.

Bu zor günlerde bir oyun oynayalım. Klasiktendir, genelde anketlerin ilk üç bulgusu vardır. Bakalım CFO'ların ilk üç endişesi ile sizinki tutacak mı? CFO'ların gözünden en çok endişe edilen konular sırasıyla küresel ekonomik daralma (global recession), finansal etkiler (işletmenin ileriki faaliyetlerine, sermaye ve likidite

kaynaklarına etkileri) ve talepte (tüketim) azalma.

Sizi bilemem ama benim de birinci tahminim ekonomik daralma, küresel durgunluktu. IMF'nin (International Money Fund) açıklamalarına göre SARS'ın dünya ekonomisine negatif etkisi 40 milyar dolar olmuş. Varın COVID-19'u siz hesaplayın. Aramızda kalsın, The Economist bir hesaplama yapmış, COVID-19'un etkisinin SARS'inkinden üç veya dört kat daha büyük olması bekleniyormuş.

Hepimiz COVID-19'un etkilerinin sadece sağlığımızla sınırlı kalmayacağını farkındayız. Ekonomik daralma, tedarik zincirindeki zorluklar, işletmelerin likidite ihtiyacındaki artış göz önüne alındığında önümüzdeki günler kolay geçmeyecek.

Belirsizlikler ve tahminler

Yönetici finansal tabloları hazırlarken tahmin ve varsayımlar yapar. En basitinden şirkete açılmış davaya ayıracağı karşılık veya müşterisinden alacağını şüpheli hale gelip gelmediği gibi. Hele ki varlık ve yükümlülüklerin defter değerinde bir sonraki hesap döneminde önemli bir düzeltme yapılmasını gerektirebilecek önemli bir risk taşıyan geleceğe yönelik olarak yaptığı varsayımlar (assumptions) ve raporlama dönemi sonunda mevcut olan tahminlerdeki belirsizlik (estimation uncertainty) varsa, dipnotlarda hangi varlık ve yükümlülük kalemlerinin etkilendiğini açıklamalıdır. Bu açıklama TMS/UMS 1, Finansal Tabloların Sunuluşunun gerekliliğidir. Açıklamayanın vay haline! Bağımsız denetçi görüşünü görmek bile istemem.

Anlayacağınız bu belirsizlik ortamında kaptanların işi kolay değil. Finansal tabloları hazırlarken yapacakları tahmin ve varsayımlara özellikle maddi duran varlık, maddi olmayan duran varlıklar veya yatırım amaçlı gayrimenkuller gibi finansal olmayan varlıklarda değer düşüklüğü çalışmasında, finansal varlık diye sınıflanan

alacaklardaki beklenen kredi zararları yani diğer bir deyişe şüpheli alacak karşılığı hesaplamasında, gerçeğe uygun değerden ölçülen varlık ve yükümlülüklerde, karşılık (provizyon) hesaplamalarında ve riskten korunma muhasebesinde daha fazla dikkat ve özen göstermeleri gerekecektir. Bir de üzerine risk notlarını da ekledin mi, kaptanların işi iş. Görünen o ki ekiplerinin desteklerine her zamankinden daha çok ihtiyaçları var.

Madem konumuz belirsizlik bununla ilgili bir soru sorayım: Sizce COVID-19 ne zaman biter ve şirketler normal faaliyetlerine ne zaman geri dönerler? Yanlış anlaşılmasın ben ne sağlıkçıyım ne de doktor. Sizlerle CFO'ların tahminlerini paylaşıyorum. O yüzden bunların anket sonuçları olduğunu aklımızdan çıkarmayalım. Buna göre yöneticilerin %75'i üç ay içinde işlerin normal rayına oturacağını, %21'i bu sürecin üç ile altı ay alacağını, %7'si ise altı ay ve daha fazla süreceğini düşünüyor.

Teşvikler ve finansal aksiyonlar

Gördüğümüz gibi ekonominin rayına oturması, hayatın normale dönmesi ile ilgili farklı farklı tahminler var. Ancak tüm ülkeler yavaş yavaş acil önlem paketlerini açıklamaya başladılar. Başta koronavirüse pek yüz vermeyen Amerika Birleşik Devletleri bile 27 Mart'ta Kongreden geçirdiği 2 trilyon dolarlık "Ekonomik Stabilizasyon Paketi" ile ben de varım dedi. Avrupa Merkez Bankası (AMB) piyasaları sakinleştirmek ve koronavirüsün etkileriyle boğuşan Euro Bölgesi ekonomisini korumak için 750 milyar Avro (820 milyar dolar) tutarında "Pandemic Acil Tahvil Alım Programı" başlattı.

Türkiye'deki gelişmeleri de yakından izliyorsunuzdur. 18 Mart tarihinde açıklanan 19 Maddelik, yaklaşık 100 milyar TL (14.3 milyar Avro) tutarında paket ve bunun yanı sıra kurumların vergi ve SGK primi ödemelerinin ertelenmesi, küçük ve orta işletmeler için ayrılan Kredi Garanti Fonu'nun limitinin artırılması, borcunu ödeyemeyen firmaların gerekçesini "mücbir

sebebe" olarak kabul etmek gibi maddeler iş dünyası için planlanan destekler.

Tüm alınan tedbir ve destekler yeterli olacak mı bilemiyorum ama bakalım ankette CFO'lar hangi finansal aksiyonları düşünüyorlar:

Maliyetlerin kontrol altına alınması ilk aklına gelen, planlanan yatırımların ertelenmesi veya iptali, şirket finansal planlarının ve M&A stratejisinin değiştirilmesi, şirket prosedür ve süreçlerinin ve tedarik zincirinin tekrar gözden geçirilmesi.

CFO Anketini merak eden ve 13 Nisan tarihinde tekrar güncellenecek bilgilere ulaşmak isteyenler için: PwC's COVID-19 CFO Pulse Survey , Multi-territory findings, March 30, 2020

COVID -19 Bilançoları nasıl etkiler?

Gelelim COVID-19'un finansal tablo etkilerine...UFRS/TFRS'ye göre hazırlayacağımız finansal tablolarda iki dönemi ayrı ayrı düşünmek gerekir: 31 Aralık 2019 tarihli bilançomu hazırlarken Koronavirüs ve olası etkilerini değerlendirip finansal tablolarımı düzelteyim mi? 2020 finansallarım ne olacak?

2019 bilançomu düzeltecek miyim?

Bu konuda imdadımıza TMS 10 Raporlama Döneminden (Bilanço Tarihi) Sonraki Olaylar Standardı yetişir. Bildiğiniz gibi Dünya Sağlık Örgütü Koronavi-

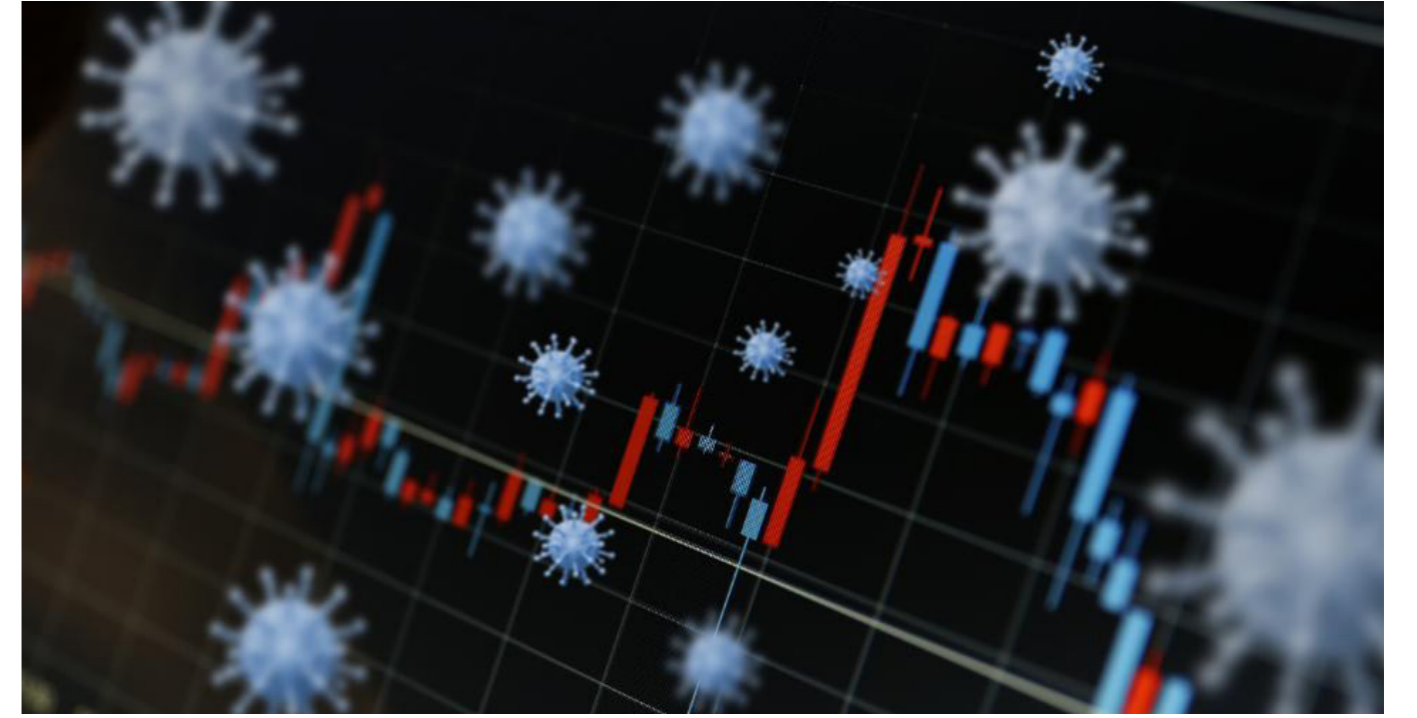
rüs'ün toplum sağlığını etkilediğini resmi olarak 30 Ocak 2020 tarihinde duyurdu. Bu duyuru dikkate alınarak mevcut olayın bilanço tarihi olan 31 Aralık 2019 tarihinde olmadığı, sonradan meydana geldiğini kabul edilerek, TMS 10 düzeltme gerektirmeyen olaylar (non adjusting events) olarak değerlendirilecek ve 31 Aralık 2019 tarihli bilançolarımızda Koronavirüs etkisi ile ilgili herhangi bir şey yapmamız gerekmeyecektir. "Yaşasın, işte budur!" diyen sevinç çığlıklarınızı duyar gibiyim.

Gönül isterdi ki hep böyle şen kalın...Ama maalesef Koronavirüs, 2020 yılında tüm hızıyla yayılmaya devam ediyor ve birçok sektörü olumsuz etkiledi bile. Dolayısıyla ilk çeyrek finansal tablolarımızı hazırlarken COVID 19'a artık bilanço tarihinden sonraki olaylar gözüyle bakamayacağız. Gerek bilançoda gerekse gelir tablosunda birçok kalemin etkilenmesi kuvvetle muhtemel.

2020 finansal tablolarımı fena vuruyor?

Vurdu mu en çok hangi bilanço kalemini vurur dersiniz, benim ilk aklıma gelen ticari alacaklar. Bildiğiniz gibi ticari alacaklarım TFRS 9, Finansal Araçlar Standardı gereği beklenen kredi zararı modeline göre değerlendirilip şüpheli alacak karşılığı ayrılıyordu. Bu durumda alacaklarım temerrüde düşme bile, mevcut ekonomik durumdan etkilenen borçlularımı değerlendirip, alacak karşılık tutarını gözden geçirmem gerekecek. Müşterim Ahmet Bey bu durumu şahsi algılamasın, Standart böyle gerektiriyor.

Sadece ticari alacaklarım değil, her yıl değer düşüklüğüne tabi olan şerhiye tutarı da bu işten nasibini alabilir. Değer düşüklüğü çalışmasında kullandığım ileriye yönelik nakit akımlarımı virüs kapmış olabilir. Dolayısıyla yapmış olduğum 10 yıllık nakit akım projeksiyonlarını yeniden gözden geçirmem gerekebilir. Olası değer düşüklüğü sadece alacak ve şerhiye ile sınırlı kalmayacak. TMS 36, Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı gereği içinde yaşadığımız ekonomik durum değer dü-

şüklüğü göstergelerinden biri olacaktır. Bu durumda maddi, maddi olmayan varlıklar, yatırımlar ve daha nice varlıklarımın değeri düştü mü diye endişe edip, değer düşüklüğü testi yapmam gerekebilir. Hazır bilançodaki varlıklardan söz ederken o çok sevdiğimiz ertelenmiş vergi varlıklarını da unutmamalıyım. Ertelenmiş vergi varlığı kaydetmek zaten pamuk ipliğine bağlı, ileride bir de ertelenmiş vergi varlığını kullanabileceğiniz kar öngörmezseniz, işte o zaman ayıklayın pirincin taşını.

Durun daha bitmedi. TFRS 15, Hasılat Standardı gereği, finansal tablolarıma hasılat kaydedebilmem için satış yaptığım müşteriden hasılat tutarını tahsil edebiliyor olmam gerekiyor. Ya benim müşterimin virüsten dolayı işleri bozulmuşsa? Ben ona mal satsam da parasını ödeyemeyecekse o zaman ben de hasılat yazamayacağım. Bu durumda 2020 yılı içinde hasılatlarım düşebilir, eyvah eyvah!

Evlerden uzak ama insanın aklına kötü şeyler çabuk gelir derler. OECD verilerine göre Çin ekonomisinin %52'si ara ürün ihracatı yapıyor. Dolayısıyla Çin'deki üretimin durması en çok tedarik zincirini vuracak. Hatırlarsınız 2011 yılında Japon-

ya'da Fukushima bölgesindeki deprem ve nükleer santralinde ortaya çıkan tehlike sonucu o bölgeye yakın üretim yapan Alman kimya devi Merck üretimini durdurmuştu. Merck araba metalik boyası olan Xirallic maddesinin tek üreticisiydi ve dünya otomotiv sektörü metalik renk araba üretimini durma noktasına gelmişti. Çin nere, Japonya nere diyemiyoruz artık. Küresel ekonominin cilveleri bunlar.

Çin'den mal alamadığınız için tedarik sorunu yaşamaya başladınız ve borçlarınızı yeniden yapılandırmanız gerekti. Bu durumda TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı gereği, borçlarınızda yeniden yapılanmanın bilanço içinde bir değişiklik olarak mı muhasebeleşeceği ("modification of debt"), yoksa yükümlülüğün bilanço dışına mı çıkarılacağı ("extinguishment of debt") değerlendirilmesi gerekecektir. Bu değerlendirmelerin sonucu genelde kar-zarar tablosunda hazinli bir sonla biter.

Gamlı baykuş gibi haberlere devam ediyorum. Azalan talep doğrultusunda üretimi azaltmak zorunda kaldınız. Ancak sabit üretim giderleri oluşmaya devam edecek. Ancak normalin/ planlananın

üzerinde oluşan maliyetler (abnormal), TMS 2 Stoklar Standardı gereği üretim maliyetinde değil, oluştukları dönemde gelir tablosunda gider olarak muhasebeleşecek.

Güzel günlerde nakit akış riskinden korunma amaçlı riskten korunma muhasebesi (cash flow hedge) yaptınız. Örneğin hammadde alımlarınız dolar, satışlarınızı da dolar cinsinden sözleşme ile bağlamışsınız. İleriye yönelik nakit giriş çıkışlarınız ahenkli bir şekilde devam ettiği için hammadde alımlarından kaynaklanan kur farklarını gelir tablosu yerine riskten korunma muhasebesi kapsamında diğer kapsamlı gelir gider tablosunda muhasebeleştiriyorsunuz. Nereden bilecektiniz 2020 senesinde olayların böyle gelişeceğini. Nakit akış ahenğinin bozulacağını ve nakit akış riskinden korunma amaçlı riskten korunma muhasebesini sonlandırmak zorunda kalacağınızı.

Tüm bunlarla sınırlı kalmamakla birlikte Koronavirüs'ün etkilerini 2020 finansallarında göreceğimiz aşikâr.

Tez zamanda daha güzel konulardan bahsetmek üzere, sağlıklı kalın.

UFRS/TFRS'ye göre hazırlayacağımız finansal tablolarda iki dönemi ayrı ayrı düşünmek gerekir: 31 Aralık 2019 tarihli bilançomu hazırlarken Koronavirüs ve olası etkilerini değerlendirip finansal tablolarımı düzelteyim mi? 2020 finansallarım ne olacak?